

- *Mohlberg Leon Cunibert*. W: *Encyklopedia katolicka*. T. 13. Red. E. Gigilewicz [i in.]. Lublin: TN KUL 2009 kol. 26-27.
- *Msza. 5. Msza krzyżma*. W: *Encyklopedia katolicka*. T. 13. Red. E. Gigilewicz [i in.]. Lublin: TN KUL 2009 kol. 428-430.
- *Neogalikański ryt*. T. 13. Red. E. Gigilewicz [i in.]. Lublin: TN KUL 2009 kol. 904-905.
- *Rękopisy liturgiczne biblioteki Kamedułów w Bieniszewie. Materiały do studiów źródeł liturgicznych*. „Roczniki Liturgiczne” 1 (56):2009 s. 323-344.
- ✧ Ks. dr Leszek P i n t a l (1):
- *Z pogranicza literatury i przepowiadania homilijnego*. „Roczniki Liturgiczne” 1 (56):2009 s. 365-381.

VII. WAŻNIEJSZE WYDARZENIA W ILiH

Po podziale Instytutu Teologii Pastoralnej od nowego roku akademickiego 2009/10 rozpoczął funkcjonowanie Instytut Liturgiki i Homiletyki. Na pierwszą kadencję Dyrektorem Instytutu został wybrany ks. prof. dr hab. Władysław G ł o w a. Na spotkaniu Instytutu Liturgiki i Homiletyki 6 X 2009 r. sekretarzami zostali wybrani ks. dr Leszek P i n t a l i dr Michał W y r o s t k i e w i c z.

W dniu 18 X 2009 r. pracownicy Instytutu Liturgiki i Homiletyki ks. dr hab. Czesław Krakowiak, prof. KUL i ks. dr hab. Zbigniew Wit, prof. KUL zostali odznaczeni Złotym Krzyżem Zasługi przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Kaczyńskiego, natomiast 18 XII 2009 r. ks. prof. dr hab. Władysław G ł o w a został wyróżniony Nagrodą II Stopnia, a ks. dr Waldemar Pałęcki MSF Nagrodą IV Stopnia przez Rektora Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.

Opracował ks. Leszek P i n t a l
Sekretarz Instytutu Liturgiki i Homiletyki KUL

46. SYMPOZJUM WYKŁADOWCÓW LITURGIKI NA WYDZIAŁACH TEOLOGICZNYCH I W WYŻSZYCH SEMINARIACH DUCHOWNYCH W POLSCE

Katowice, Uniwersytet Śląski, 7-9 września 2010 roku

W dniach 7-9 września 2010 r. na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach odbyło się 46. Sympozjum Wykładowców Liturgiki na Wydziałach Teologicznych i w Wyższych Seminarjach Duchownych w Polsce. Okazją do

spotkania w tym miejscu były przypadające rocznice: jubileusz 25-lecia święceń biskupich metropolity katowickiego abpa dra Damiana Zimonia (1985-2010) oraz 10 lat istnienia Wydziału Teologicznego na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach (2000-2010). Temat tegorocznego spotkania brzmiał: „*Ordinatio presbyterorum*. Liturgia, teologia, ministerium (do Soboru Trydenckiego)”.

W auli Wydziału Teologicznego (WT) Uniwersytetu Śląskiego zgromadzonych przywitał dziekan WT ks. dr hab. Andrzej Żądło, który zwrócił uwagę na wartość, jaką Wydział Teologiczny wnosi w życie akademickie Uczelni. Następnie głos zabrał abp dr Damian Ziemoń. Witając zebranych, podkreślił, że na tym miejscu szeroką działalność społeczno-trzeźwością prowadził Sługa Boży ks. Franciszek Blachnicki. Została ona zlikwidowana przez Urząd Bezpieczeństwa, a dziś fakt ten przypomina kaplica Wydziału, zlokalizowana w tym miejscu. Słowo powitania do zgromadzonych skierował również ks. dr Jerzy Paliński, Rektor Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego w Katowicach, które podjęło uczestników bazą noclegową.

Trzon sympozjum stanowił blok sześciu referatów, podejmujących zagadnienia zawarte w temacie Sympozjum. Pierwszego dnia uczestnicy wysłuchali dwóch z nich, drugiego zaś kolejnych czterech. W tematykę Sympozjum wprowadził ks. dr hab. Czesław Krakowiak, prof. KUL, przewodniczący sekcji liturgistów polskich. Jak podkreślił, inspiracją do podjęcia tematyki prezbiteratu był przeżywany Rok Kapłański oraz pragnienie odwołania się do zapomnianego *lex orandi* Kościoła sprzed Soboru Trydenckiego. Posługa kapłańska ze względu na ścisły związek z tajemnicą Eucharystii jest niezwykle ważna, pozostając niezbędnym *ministerium*, bez którego Kościół nie może istnieć (św. Augustyn).

Pierwsza sesję wykładową, której przewodniczył ks. prof. dr hab. Helmut Jan Sobczko z UO, zainicjował ks. dr Dariusz Kwiatkowski (Kalisz) z UAM w Poznaniu, referatem *Ordinatio presbyterorum do X wieku*. Prelegent, odwołując się do tekstów Nowego Testamentu, wskazał na obecność w pierwotnym Kościele różnych posług i charyzmatów pełnionych dla dobra miejscowej wspólnoty. Od początków Kościoła czołowe miejsce zajmowała w nim posługa starszych, czyli kolegium złożonego z biskupów i prezbiterów. Ci ostatni byli włączani do niego przez liturgię święceń – modlitwę połączoną z nałożeniem rąk. Po otrzymaniu święceń prezbiteratu posyłani byli do kościołów tytularnych.

Z kolei ks. dr hab. Kazimierz Lijka OMI, również z UAM w Poznaniu, podjął temat *Ordinatio presbyterorum do Pontificale Romanum z 1596*. Na przykładzie *Ordines Romani* 34, 35, 36 i 39, *Pontyfikału Rzymsko-Germańskiego*, *Pontyfikału Duranda* oraz *Liber Pontificalis* ukazał rozwój liturgii święceń prezbiterów oraz czas wprowadzania do niej kolejnych obrzędów. Na szczególne podkreślenie zasługuje istnienie takich zwyczajów, jak: możliwość udzielania święceń diakonatu i prezbiteratu podczas jednej akcji liturgicznej; precyzyjne określenie czasu sprawowania liturgii święceń, który wyznaczano na sobotę dni krzyżowych; praktykowanie uroczystej procesji neoprezbitera do wyznaczonego mu kościoła tytularnego; błogo-

sławieństwo udzielane diakonissom (*diaconissae*) i prezbiterisom (*presbyterissae*) w dniu święceń ich mężów, które miało wzmocnić małżeństwo w okresie wstrzeмиężliwości praktykowanej w okresie przed i po święceniach; praktykowanie postu przez kandydatów do święceń. Obok modlitwy konsekuracyjnej i nałożenia rąk pojawiły się kolejne elementy liturgii święceń prezbiterów, a mianowicie: namaszczenie rąk i głowy olejem katechumenów (Galia, Anglia); nałożenie szat; przemówienie biskupa skierowane do kandydatów o godności i posłannictwie prezbitera; podanie pateny z chlebem i kielicha z winem, co Sobór Florencki uznał za materię święceń; koncelebra neoprezbiterów z papieżem czy biskupem.

Wieczorem w archikatedrze katowickiej uczestnicy Sympozjum koncelebrowali Mszę Świętą, której przewodniczył abp dr Damian Zimoń. Przed rozestaniem biskup dr Stefan Cichy, któremu towarzyszyli ks. prof. dr hab. Andrzej Żądło, dziekan WT UŚ, oraz ks. prof. dr hab. Czesław Krakowiak, przewodniczący Sekcji Wykładowców Liturgiki, z okazji 25. rocznicy święceń biskupich, wręczył abpowi Damianowi Zimoniowi Jubileuszową Księgę *Praedicamus Christum crucifixum. Słowo Boże w liturgii Kościoła* (Red. A. Żądło. Katowice: Księgarnia św. Jacka 2010 ss. 496). Zawiera ona opracowania dotyczące mszalnej liturgii słowa Bożego, których autorami są członkowie Sekcji Wykładowców Liturgiki na Wydziałach Teologicznych i Wyższych Seminariach Duchownych w Polsce.

W drugim dniu sympozjum, podczas sesji prowadzonej przez s. dr hab. Adelajdę Sielepin CHR z UP Jana Pawła II w Krakowie, ks. dr Waldemar Pałęcki MSF z KUL, podjął temat *Ordinatio presbyterorum w Pontificale Romanum z 1596*. Przedstawił szczegóły zawarte w pierwszej części *Pontificale*, traktującym *De ordinatione presbyteri*. Według tego Pontyfikału biskup przewodniczył liturgii, zajmując miejsce na katedrze lub na faldistorium; archidiacon imiennie przedstawiał kandydatów do święceń; (dialog pomiędzy biskupem a archidiaconem); obrzędy przewidywały przemówienie biskupa do kandydatów o godności i zadaniach prezbiterów; nie było odniesienia do władzy odpuszczania grzechów, do której konieczna jest delegacja biskupa; modlitwa prefacyjna opatrzona była notacją muzyczną; rubryki zawierały szereg informacji dotyczących przygotowania liturgii święceń. Następnie prelegent przedstawił szczegółowy przebieg obrzędów święceń prezbiterów.

Kolejny referat zaprezentował ks. prof. dr hab. Bogusław Nadolski TChr z UAM w Poznaniu. Podjął w nim temat *Święcenia absolutne i święcenia zakonników*. Na wstępie mocno zaakcentował, że posługa starszych, czyli biskupów i prezbiterów, związana była z funkcją scalania wspólnoty, dla której byli ustanawiani. Stąd kandydatom udzielano święceń wyłącznie dla potrzeb konkretnej wspólnoty wiernych. Sobór Chalcedoński uważał święcenia absolutne, czyli bez wyznaczenia przebierowi kościoła i wspólnoty, za nieważne. Jednakże od X wieku upowszechnia się zwyczaj udzielania święceń absolutnych, które potwierdził III Sobór Laterański. Upowszechnienie tej praktyki spowodowane było praktyką Mszy prywatnych, wprowadzeniem do liturgii języka łacińskiego, niezrozumiałego dla ogółu, oraz mnożeniem celebracji Mszy wotywnych, dla których udzielano święceń (tzw. altarzyści).

Ks. prof. dr hab. Jan Janicki z UP Jana Pawła II w Krakowie wygłosił referat *Prezbiter i przewodniczenie Eucharystii do Soboru Trydenckiego*. Prelegent ujął zagadnienie w chronologii epok, odwołując się do Pisma Świętego, pisarzy ze starożytności chrześcijańskiej, złotego okresu chrześcijaństwa oraz średniowiecza.

Ostatnim referentem był ks. dr hab. Przemysław Nowakowski CM z UP Jana Pawła II w Krakowie. W swoim wystąpieniu przedstawił *Święcenia prezbiterów w Kościele prawosławnym obrządku bizantyjsko-słowiańskiego*. Godnym podkreślenia jest fakt istnienia na Wschodzie do czasów współczesnych niższych i wyższych stopni kapłaństwa. Pierwsze obejmują święcenia lektora, kantora i akolity oraz subdiakona, którzy zwani są również ministrami kościelnymi. Święcenia wyższe otrzymują diakon, prezbiter i biskup, zwani ministrami wyświęconymi. Zaprezentowana liturgia dla dwóch stopni święceń rozróżnia miejsca ich udzielania, odpowiednio poza prezbiterium i w prezbiterium, sposób nałożenia rąk, różny dla każdego ze stopni. Ważny jest również sposób udzielania święceń podczas jednej liturgii: wielu kandydatom do święceń niższych, ale tylko jednemu do święceń wyższych. W żywołowym referacie mówca przedstawił bogaty przebieg liturgii święceń.

Po każdym referacie była dyskusja, do której włączyli się ks. dr W. Bugel z Ołomuńca, abp dr Damian Zimoń z Katowic, ks. dr J. Superson SAC z Krakowa, ks. dr hab. Czesław Krakowiak z Lublina, ks. dr hab. S. Szczepaniec z Krakowa, ks. prof. dr hab. J. Janicki z Krakowa, ks. prof. dr hab. J. Nowak z Warszawy, ks. dr S. Hołodok z Białegostoku, ks. dr J. Górzyński z Warszawy, ks. dr hab. A. Żądło z Katowic oraz ks. prof. dr hab. Bogusław Nadolski z Poznania.

Ostatniej sesji przewodniczył ks. dr hab. Stanisław Araszczyk, prorektor Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu. W całości miała ona charakter sprawozdawczo-informacyjny. Jako pierwszy głos zabrał bp legnicki dr Stefan Cichy, przewodniczący Komisji Episkopatu Polski ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. Poinformował o pracach Komisji dotyczących tłumaczenia i zatwierdzenia nowych ksiąg liturgicznych: *Obrzędy błogosławieństwa wdów*; *Obrzędy pogrzebu związane z kremacją* – jako wkładka do istniejącego Rytuału; modlitwa za Żydów w liturgii Wielkiego Piątku Męki Pańskiej zostanie zatwierdzona i wydana z nowym przekładem liturgii Wielkiego Tygodnia; *Ceremoniał liturgicznej postugi biskupów*. Do Kongregacji skierowano prośbę o wprowadzenie do kalendarza ogólnego wspomnień św. Faustyny Kowalskiej, a dla diecezji polskich bł. Michała Sopoćki oraz bł. Jerzego Popiełuszki.

Komisja prowadzi prace nad przygotowaniem i wydaniem nowego tłumaczenia *Mszалу Rzymskiego* z 2002 r. Ponieważ w najbliższym czasie nie ukaże się nowe wydanie całego *Mszalu Rzymskiego* z 2002 r. w języku polskim, postanowiono wydać na razie tylko liturgię Wielkiego Tygodnia. Biskup zaznaczył, że w polskim tłumaczeniu *Ordo Missae* w Kanonie Rzymskim była pominięta prawda wiary dotycząca zstąpienia Chrystusa do otchłani. Poprawione będzie także tłumaczenie tzw. Piątej Modlitwy Eucharystycznej. Na ukończeniu są prace związane z przygoto-

waniem do wydania *Martyrologium Romanum* dostosowanego do diecezji polskich; wydanie poprawionego *Lekcjonarza mszalnego* (T. I-V i VII). Komisja pracuje także nad obrzędami ustanowienia lektora i akolity oraz nadzwyczajnego szafarza Komunii św. i obrzędami profesji zakonnej.

Zebrani wysłuchali następnie sprawozdań z Wydziałów Teologicznych w Polsce. Sprawozdania przedstawili: ks. dr hab. Andrzej Żądło – UŚ (Katowice); ks. prof. dr hab. Helmut Jan Sobeczko – UO (Opole); ks. dr Dominik Ostrowski – Papieski Wydział Teologiczny (Wrocław); ks. dr hab. Kazimierz Matwiejuk – UKSW (Warszawa); ks. prof. dr hab. Zbigniew Wit – KUL (Lublin); ks. dr hab. Kazimierz Lijka – UAM (Poznań); ks. dr Daniel Brzeziński – UMK (Toruń); ks. dr Zbigniew Kobuz – USz (Szczecin). Ks. dr. Stanisław Szczepaniec (Kraków) poinformował o sprawach związanych z duszpasterstwem Służby Liturgicznej.

Symposium podsumował ks. dr hab. Czesław Krakowiak. Dziękując gospodarzom, zaprosił na 47. spotkanie sekcji liturgistów polskich, które będzie poświęcone tematowi chrześcijańskiego pogrzebu, a zostanie zorganizowane przez Provincję św. Jadwigi Zakonu Braci Mniejszych na Górze Świętej Anny.

Dla uczestników symposium organizatorzy przygotowali także bogaty program uzupełniający wykłady. W jego ramach było zwiedzenie Biblioteki Śląskiej w Katowicach, przechowującej blisko dwa miliony woluminów. Dzięki uprzejmości dyrektora Biblioteki, pana prof. dr hab. Jana Malickiego, zwiedzającym zaprezentowano zbiory starodruków oraz w pełni zautomatyzowany magazyn książek. Uczestnicy symposium odbyli także pielgrzymkę do sanktuarium maryjnego w Piekarach Śląskich, a następnie zwiedzili w Tychach kościół p.w. Ducha Świętego z malowidłami prof. Nowosielskiego oraz kościół i parafię p.w. bł. Karoliny Kózkówny. W tym kościele uroczystym nieszporem z licznym udziałem wiernych i służby liturgicznej przewodniczył abp Damian Ziemoń. Uroczysta kolacja w ośrodku Caritas zakończyła kolejne Symposium Wykładowców Liturgiki.

Tymoteusz Piotr Olsiński OFM
Wyższe Seminarium Duchowne Franciszkanów „Antonianum”
we Wrocławiu

ZMARŁ OJCIEC PROF. DR HAB. JERZY JÓZEF KOPEĆ CP

24 października 2010 r. zmarł ojciec prof. dr hab. Jerzy Józef Kopeć, pasjonista, wieloletni pracownik naukowy Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, kierownik Katedry Teologii Liturgii, przewodniczący Sekcji Wykładowców Liturgiki na Wydziałach Teologicznych i w Wyższych Seminariach Duchownych w Polsce,